Branka Barčot
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Zagreb, Hrvatska
bbarcot@ffzg.hr
https://doi.org/10.17234/9789531755139.1

ONOMATOPEJSKI GLAGOLI KAO SASTAVNICA U HRVATSKIM, RUSKIM I NJEMAČKIM ZOONIMSKIM FRAZEMIMA

U središtu su zanimanja ovoga rada hrvatski, ruski i njemački zoonimski frazemi (i/ili frazemski okazionalizmi) s onomatopejskim glagolom kao sastavnicom. Zoonimska frazeologija proučava one frazeme koji za barem jednu sastavnicu imaju naziv životinje. Budući da su glagoli najčešća vrsta riječi koja se derivira od onomatopejskih uzvika, ovdje će se promotriti frazeološka plodotvornost takvih glagola unutar zoonimske frazeologije. Riječ je o onim onomatopejskim glagolima kojima se dočarava glasanje životinja. Rad predstavlja svojevrstan nastavak istraživanja koje je provela Irina Mironova Blažina u tekstu *Čovjek i životinja: onomatopejski uzvici u hrvatskom i ruskom jeziku*. Ovdje ćemo se nadostaviti na glagole kao derivate onomatopejskih riječi popisane u spomenutom radu te ih dalje analizirati kao sastavnice u frazeologiji triju navedenih jezika. Za njemački jezik najprije se mora ispitati postoje li određeni ekvivalentni glagoli, a u drugom koraku ih se potom podvrgava analizi s frazeološkog stanovišta.

Ključne riječi: *zoonimska frazeologija, onomatopejski glagoli kao sastavnica frazema, okazionalni frazemi, hrvatski jezik, ruski jezik, njemački jezik*

1. Uvod

U središtu su zanimanja ovoga rada hrvatski, ruski i njemački zoonimski frazemi (i frazemski okazionalizmi[1]) s onomatopejskim glagolom kao sastavnicom. Ovdje će se govoriti o jeziku životinja[2], odnosno o njihovu glasanju u frazeološkom jezičnom sloju triju analiziranih jezika. Neće biti govora o bogatoj simbolici životinja prisutnoj u jeziku ni o transponiranim osobinama (ljudskim i životinjskim) koje su se usidrile u čovjekovoj svijesti kao rezultat antropomorfizma ili zoomorfizma[3].

Zoonimska frazeologija proučava one frazeme koji za barem jednu sastavnicu imaju naziv životinje. Budući da su glagoli najčešća vrsta riječi koja se derivira od onomatopejskih uzvika, ovdje se promatra plodotvornost takvih glagola unutar zoonimske frazeologije. Riječ je o onim onomatopejskim glagolima kojima se dočarava glasanje životinja.

[1] Frazeološki okazionalizam u ovom radu podrazumijeva ustaljenu svezu riječi koja ima sva obilježja frazema, ali nije zabilježena u frazeološkim rječnicima.

[2] Valja napomenuti da se jezik životinja ovdje ne razumije kao moć njihovog znakovnog komuniciranja. Opširnije o temi jezik i životinje u kulturi i narodu može se saznati u: Visković 2009: 117–131.

[3] Podrobnije o antropomorfizmu i zoomorfizmu vidi u: Visković 2009: 50–60.

Rad predstavlja svojevrstan nastavak istraživanja koje je provela Irina Mironova Blažina u tekstu *Čovjek i životinja: onomatopejski uzvici u hrvatskom i ruskom jeziku* iz 2013. g. budući da ga ovdje proširujemo frazeološkim korpusom te mu priključujemo i jedan germanski jezik.

2. Teorijska podloga

a. Kulturna zoologija i jezična slika svijeta[4]

Kulturna zoologija[5] kao dio šireg područja animalistike polazi od pretpostavke da je jezik mnogostruko prožet tzv. životinjstvom – kao jezik životinja i kao jezik čovjeka (Visković 2007: 355). Ako se najkasnije od Humboldtova *Weltansichta* iz 19. st. (a po svoj prilici još od Jana Amosa Komenskog i njegove knjige pod nazivom *Svět v obrazech* iz 1658. g.) zna da svaki jezik na vlastiti način segmentira svijet, odnosno da svaki jezik ima vlastiti način konceptualizacije svijeta, zanimljivo će biti promotriti kako se glasanje životinja odrazilo u frazeološkoj slici svijeta Hrvata, Rusa i Nijemaca. Kognitivisti smatraju da je jezična slika stvarnosti[6] zasnovana na osjetilnoj recepciji, odnosno da ovisi o fizičkom i kulturnom iskustvu te je neposredno vezana uz njega.

Vezano za jezičnu sliku svijeta u frazeologiji (ili *frazeološku sliku svijeta* kako je naziva D. O. Dobrovol'skij) V. M. Mokienko donosi tročlanu klasifikaciju sastavnica po stupnju njihove tzv. nacionalne markiranosti: 1. somatizmi; 2. zoonimi; 3. leksemi s izraženom nacionalnom obojenosti (2007: 58). Zoonimi su prema toj klasifikaciji smješteni na pola puta između univerzalnih i najmanje nacionalno obojenih frazemskih sastavnica, tj. između somatizama i leksema u kojima se akumuliraju nacionalno-specifične konotacije. S obzirom na stav kognitivista o kojem je bilo riječi ranije u tekstu, i s obzirom na ovu klasifikaciju, može se pretpostaviti da bi se dio frazeološke slike svijeta triju naroda koji se odnosi na glasanje životinja, mogao podudarati.

b. Onomatopeja i onomatopejski glagoli

U *Rječniku stilskih figura* K. Bagića iz 2012. g. onomatopeja se definira kao „stvaranje riječi i spojeva riječi koji glasovnim sastavom prikazuju označeno – biće, pojavu ili senzaciju. Predmet glasovnog oponašanja može biti zvuk iz prirode, životinjsko glasanje, u novije vrijeme zvukovi različitih strojeva i naprava." (Bagić 2012: 211).

---

[4] Barbara Kryžan-Stanojević u prijevodu članka *Etnolingvistika i kulturemi u međujezičnom prostoru* Alicje Nagórko uz ovaj termin donosi još i hrvatski termin *predočavanje svijeta*.

[5] Začetnik je kulturne zoologije kod nas Nikola Visković. On 1997. g. objavljuje knjigu pod naslovom *Životinja i čovjek. Prilog kulturnoj zoologiji*, a 2009. g. izlazi ponovljeno izdanje s nekim preinakama, ali i novim naslovom: *Kulturna zoologija: Što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*. N. Visković je jedan od urednika zbornika radova *Kulturna animalistika* (1998.) sa znanstvenog skupa održanog u Splitu 1997. g., a 2007. g. izlazi *Kulturni bestijarij* pod uredništvom S. Marjanić i A. Zaradije Kiš. Područje *animalistike* objedinjuje i teorijske radove i društveni aktivizam i pravno-političku regulaciju pitanja koja se tiču životinja (zoopravo, zooetika, kulturna zoologija itd.).

[6] Termin *jezična slika stvarnosti* ovdje je preuzet od Ljudmile Popović (2008), a ona se naslanja na termin američkog kognitivista Raya Jackendoffa *projected world*.

Onomatopeja je, kraće rečeno, imitacija zvučanja vanjskog svijeta izražena fonetskim sredstvima jezika. Ovdje treba podsjetiti na onomatopejsku ili *bow-wow* teoriju koja se temelji na pretpostavci da upravo onomatopeja stoji na početku razvoja ljudskog jezika[7]. Od razvoja strukturalističkih ideja u lingvistici smatra se da je jezični znak arbitraran, tj. da je veza između označenika i označitelja proizvoljna. Arbitrarnost tako podrazumijeva nemotiviranost što je u slučaju onomatopeja i uzvika netočno. Strukturalisti će to opovrgnuti jer zastupaju stav da su onomatopeje i uzvici sporednog značenja, da nisu organski elementi sustava i da je njihovo simboličko podrijetlo prijeporno.

Postoje tri tipa onomatopejskih izraza: interjekcije, onomatopejske riječi i pjesničke onomatopeje (Bagić 2012: 211). U ovom će se radu obrađivati onomatopejske riječi u kojima se „jezik krika i neartikulirani zvukovi pretvaraju u artikulirane glasove. Pri njihovu oblikovanju govornici se oslanjaju na timbar glasa, artikulacijske mogućnosti i ritam“ (Bagić 2012: 212).

Onomatopejske su riječi sastavni dio svakog prirodnog jezika nastale na temelju zvukovnog sastava pojedinog jezika. Upravo to i jest razlog što oni ne mogu biti u potpunosti identični u svim jezicima budući da svaki jezik na sebi svojstven način „prima“ zvukove iz vanjskog svijeta sukladno posebnostima vlastitog fonetskog sustava. U hrvatskom je najčešća onomatopejska vrsta riječi glagol (primjerice, *blejati, brundati, cvrkutati, ćurlikati, graktati, grmjeti, mumljati, pljusnuti, zveckati* itd.).

3. O prikupljenom frazeološkom korpusu

Prikupljeni korpus čine hrvatski, ruski i njemački poredbeni frazemi i frazeološki okazionalizmi. Pronađeni su u sljedećim frazeološkim rječnicima: *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*, *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima, Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema, Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima, Большой словарь русских народных сравнений*, *Wörterbuch deutscher sprichwörtlicher und phraseologischer Vergleiche*; dok su frazeološki okazionalizmi potvrđeni u primjerima upotrebe na mrežnim pretraživačima *Google* i *Yandex* te u nacionalnim korpusima triju jezika.

Poznato je da poredbom opisujemo svijet koji nas okružuje, ali ga ujedno i vrednujemo. Budući da njome slikovito možemo karakterizirati čovjeka, prirodne pojave i svakodnevne situacije, poredba ima intenzivirajuću funkciju te doprinosi ekspresivnosti izražaja. Svi frazemi u prikupljenom korpusu jednako kao i frazeološki okazionalizmi imaju poredbenu strukturu A+B+C. Trodijelna struktura podrazumijeva sastavnicu koja se uspoređuje

[7] Herodot piše o tome u djelu *Povijest.* Donosi priču o egipatskom kralju Psametihu iz 7. st. pr. Kr. koji daje pastiru dvoje novorođenčadi. Pastir ih odvodi k svome stadu i prema zapovjedi kralja pred njima se ne smije izgovoriti niti jedna riječi. Kralj je, naime, htio čuti koja će biti prva riječ koju će djeca izgovoriti. Nakon dvije godine djeca su izgovorila riječ *bekos*. Psametih je otkrio da je to frigijsko ime za *kruh* pa je zaključio da su Frigijci stariji od Egipćana. Od 16. st. donose se teorije o tome da je *bekos* zapravo glas koza koje doje djecu, tj. meketanje, i da navedena frigijska riječ samo nalikuje na to oponašanje meketanja (Bagić 2012: 211).

(A-dio), poredbeni veznik *kao*[8], odnosno *как* i *wie* (B-dio) te sastavnicu s kojom se uspoređuje (C-dio). Sastavnica u A-dijelu uvijek je onomatopejski glagol, a sastavnica u C-dijelu zoonim, tj. naziv životinje. Nekoliko ruskih frazema ima strukturu: glagol + imenica u instrumentalu bez veznika *как* (primjerice, *стрекотать (посвистывать) сверчком*; *шипеть змеёй (змеёю)*), no to je varijantni oblik poredbe u ruskom jeziku.

Popis životinja preuzet je iz već spomenutog rada I. Mironove Blažine gdje su navedene kako domaće tako i neke divlje životinje. Ovdje se prvenstveno nadostavljamo na glagole kao derivate onomatopejskih riječi popisane u spomenutom radu, te ih dalje analiziramo kao sastavnice u frazeologiji triju navedenih jezika. Za njemački jezik najprije se moralo ispitati postoje li određeni ekvivalentni glagoli, a u drugom koraku ih se potom podvrgnulo analizi s frazeološkog stanovišta.

U niže navedenoj tablici donosi se popis prikupljenih frazema i frazeoloških okazionalizama. Uključeni su i dijalektni frazemi triju jezika zabilježeni u ranije spomenutim frazeološkim rječnicima. Valja naglasiti kako navođenje prikupljene građe u vodoravnim nizovima ne predstavlja značenjske ekvivalente (što će se kasnije pokazati i u ideografskoj klasifikaciji frazema).

Osim frazema i frazeoloških okazionalizama u tablici se donosi nekoliko onomatopejskih glagola označenih zvjezdicom. Oni nisu dio frazeološkog sloja jezika jer im formalno nedostaju B-dio i C-dio, ali su frekventni u upotrebi u metaforičkom značenju te se sastavnica s kojom se uspoređuje zapravo podrazumijeva.

ŽIVOTINJA	ZOONIMSKI FRAZEMI S ONOMATOPEJSKIM GLAGOLIMA KAO SASTAVNICOM		
	HRVATSKI	**RUSKI**	**NJEMAČKI**
pas	lajati* lajat ka pas <na misec> uzlajat se ki turjački pasi laje ko kak pes lajati <stalno> kak cucek[9] režati* režat <po kući> ka bisni pas	лаять как собака; гавкать*; тявкать*; рычать*	bellen wie ein Hund knurren*

[8] Tu su još i dijalektne inačice: *ka (ki)* (splitski i novoštokavski ikavski govor) i *kak* (križevačko-podravski kajkavski).

[9] *Cucek* je naziv za psa u kajkavskim govorima.

mačka	frktati kao mačka presti kao mačka	фыркать как кошка мурлыкать как кошка	fauchen wie eine Katze schnurren wie eine Katze
krava			
ovca	blejati*	блеять как овца блекотать/заблекотать как овца	
koza	meketati kao koza	блеять как коза	meckern wie eine Ziege
magarac			
svinja	roktati kao svinja roktat ka svinja	хрюкать как свинья	
kokoš	kokodakati* kokodakat ka kokoš raskokodakat se ka kokoš	кудахтать как курица	
pijetao			
pilić		пищать*	
patka			schnattern (schwatzen, schwätzen) wie eine Ente
guska		гоготать как гусь	schnattern (schwatzen) wie die Gänse
puran			kollern wie ein Truthahn
vrabac		чирикать (верещать) как воробышки	
vrana	graktati* kričati kak vrana	каркать как ворона кричать как ворона	krächzen wie eine Krähe
svraka	graktati*	трещать (стрекотать) как сорока	schnattern (schwatzen, schwätzen) wie eine Elster

golub	gugutati*	ворковать как голубь с голубкой	turteln wie die Tauben
sova			
ćuk			
kukavica			
prepelica		распитьпидёмкаться как перепёлка	
galeb	kriještati (kreštati)*	кичикать как чайка	kreischen*
ždral			
zrikavac, cvrčak		стрекотать (посвистывать) как сверчок; стрекотать (посвистывать) сверчком	
pčela, osa	zujati* zunzit ka čela zujat ka čela	жужжать как пчела; жужжать пчелой	
miš		пищать как мышь подкопённая	
jež			
žaba		кричать как жаба	quaken (rumquaken) wie ein Frosch
zmija	siktati kao zmija	шипеть как змея; шипеть змеёй (змеёю)	zischen (fauchen) wie eine Schlange

4. Semantička analiza prikupljenoga frazeološkog korpusa na temelju ideografske klasifikacije

Klasifikacija u ideografskim rječnicima podrazumijeva princip *koncept → znak* i polazi od pretpostavke da leksikon odražava ideje koje čovjek ima o svijetu. U zapadnoeuropskoj leksikografskoj tradiciji takva se klasifikacija primjenjuje u *onomasiološkim rječnicima* dok je u ruskoj leksikografskoj praksi uobičajen termin *ideografski rječnik*. Tradicionalno se svi tezaurusi označavaju kao onomasiološki rječnici. Onomasiološki pristup podrazumijeva imenovanje određenog koncepta, a njime se mogu otkriti pravilnosti u konceptualizaciji stvarnog svijeta koje potvrđuju da sveze među određenim konceptima nisu jezično ili kulturno specifične, već su svojstvene različitim kulturama i različitim jezicima (Raffaelli 2009: 252). Ovdje će se primijeniti shema koju je razradila Tat'jana Valentinovna Kozlova u rječniku *Идеографический словарь русских фразеологизмов с названиями животных* iz 2001. g. Slijedi spomenuta shema:

SHEMA IDEOGRAFSKE KLASIFIKACIJE

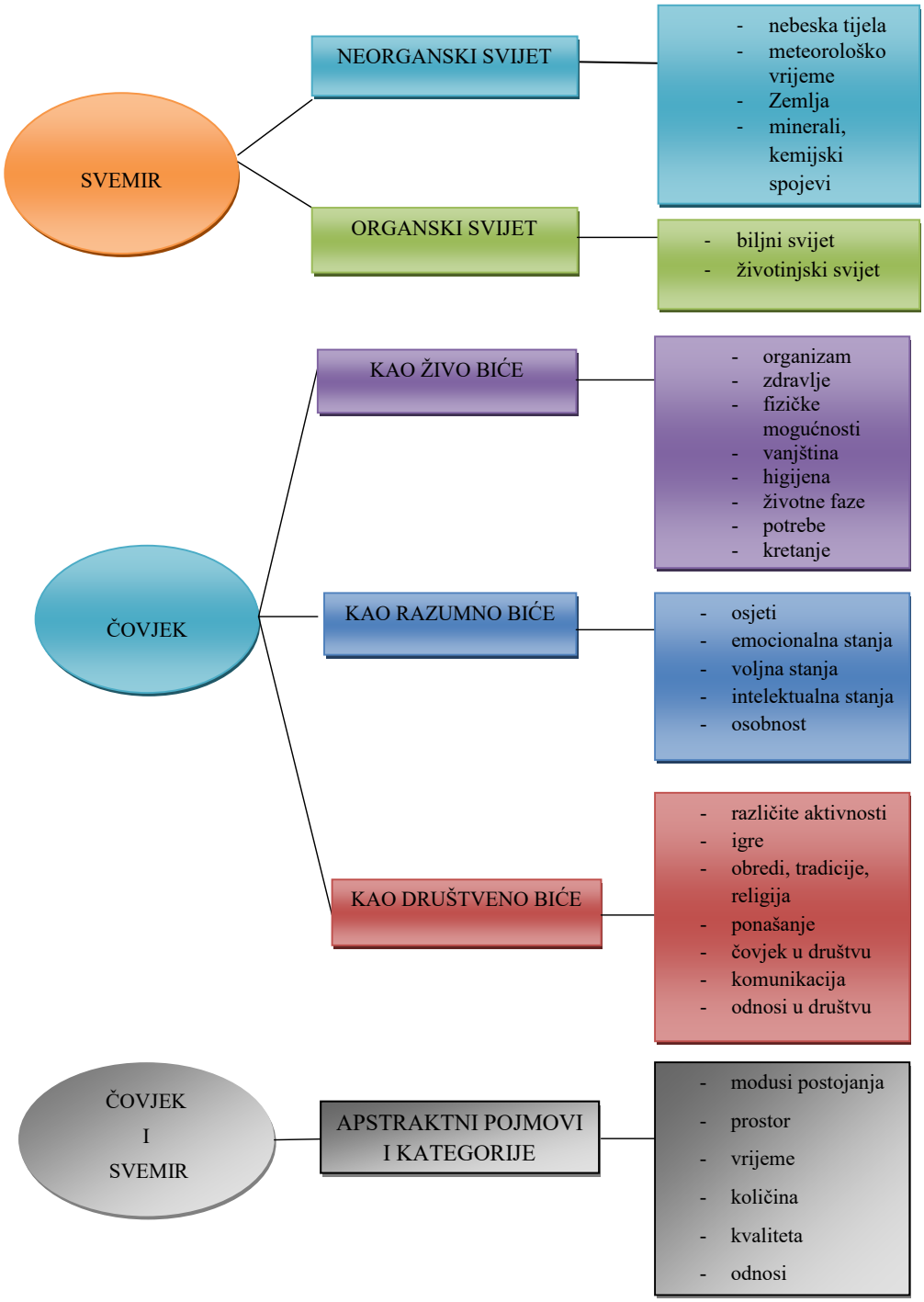

Značenje u ideografskim klasifikacijama nema tradicionalni objasnidbeni karakter već samo demonstrativni. Frazemi se prema značenju grupiraju oko određenih ideja, pojmova uz koje su vezani. Svaki je od njih definiran jednoznačno, a višeznačni su frazemi uključeni u nekoliko grupa sukladno njihovim značenjima i susreću se onoliko puta koliko imaju značenja. U ovoj se klasifikaciji maksimalno susreću dvaput. Kod takvih se frazema u zagradama upućuje na njihovo drugo značenje. Pojmovne klase, semantičke grupe i podgrupe su u ideografskim rječnicima potrebne kako bi se određeni frazem moglo pronaći i točno definirati njegovo značenje. Brojčane oznake (šifre) sadrže podatak o klasi kojoj frazem pripada (rimska brojka), podatak o semantičkoj grupi ili podgrupi (arapske brojke) i eventualno još redni broj frazema unutar pojedine grupe ili podgrupe koji se navodi iza znaka /. Može biti navedeno još i slovo abecede iza rednog broja nakon znaka /. Prikupljeni smo frazeološki korpus u ovom radu podijelili po klasama i semantičkim grupama i podgrupama kako ih je predvidjela T. V. Kozlova u ranije navedenoj shemi. Donosimo našu ideografsku klasifikaciju zoonimskih frazema s onomatopejskim glagolima kao sastavnicom u hrvatskom, ruskom i njemačkom jeziku:

I.0. ČOVJEK
I.1. KAO ŽIVO BIĆE
1. kašalj: *bellen wie ein Hund*
2. ispuštanje neobičnih zvukova: *roktati kao svinja* (v. **I.1/3**); *roktat ka svinja*
хрюкать как свинья

3. hrkanje: *roktati kao svinja* (v. **I.1/2**)
4. promukao glas: *krächzen wie eine Krähe*
5. besciljno kretanje: *zujati**

I.2. KAO RAZUMNO BIĆE
I.2.1. Emocionalna stanja i aktivnosti
1. ljutnja:
a. *frktati kao mačka*
фыркать как кошка
fauchen wie eine Katze

b. *siktati kao zmija*
шипеть как змея; *шипеть змеёй (змеёю)*
zischen (fauchen) wie eine Schlange

c. *režati*; režat <po kući> ka bisni pas*
*knurren**

2. nezadovoljstvo: *meckern wie eine Ziege*

3. zadovoljstvo: *presti kao mačka*
мурлыкать как кошка
schnurren wie eine Katze

4. glasan i prodoran smijeh: *гоготать как гусь*

I.3. KAO DRUŠTVENO BIĆE

I.3.1. Aktivnosti

1. intenzivno gledanje (promatranje, buljenje): *blejati** (v. **I.3.2/1b**)

2. loše pjevanje: *kričati kak vrana*

I.3.2. Komunikacija misli i osjećaja

1. naklapanje (brbljanje):

a. *lajati**; *lajat ka pas <na misec>; uzlajat se ki turjački*[10] *pasi; laje* ko *kak pes*

b. *blejati** (v. **I.3.1/1**)

c. *kokodakati** /ob. o ženama/; *kokodakat ka kokoš*; *raskokodakat se ka kokoš*

d. *schnattern (schwatzen, schwätzen) wie eine Ente*; *schnattern (schwatzen) wie die Gänse*; *schnattern (schwatzen, schwätzen) wie eine Elster*

1.1. uznemireno naklapanje (brbljanje): *кудахтать как курица*

1.2. iritantno i glasno naklapanje (brbljanje):

a. *graktati**
кричать как ворона; *каркать как ворона* (v. **I.3.2./6.7.**)

b. *трещать (стрекотать) как сорока* /ob. o ženama/

2. iskazivanje nježnosti: *gugutati**
ворковать как голубь с голубкой
turteln wie die Tauben

3. drsko, bezobrazno i glasno obraćanje: *лаять как собака* (v. **I.3.2./4**); *гавкать**; *тявкать**; *рычать**

4. psovanje:

a. *лаять как собака* (v. **I.3.2./3**)

b. *kollern wie ein Truthahn*

5. deranje, vrištanje:

a. *kreischen**
кичикать как чайка

[10] *Turjaci* – selo u okolici Sinja; *turjački* – pridjev

b. *кричать как жаба*
c. *lajati <stalno> kak cucek*

6. govor
6.1. nerazgovijetan govor: *блеять как овца*
6.2. govor neugodnim, piskavo-promuklim glasom: *kriještati (kreštati)**
6.3. govor tankim, iritantnim glasom:

a. *блекотать/заблекотать как овца*
b. *meketati kao koza*
блеять как коза
c. *пищать** /ob. o djeci/
d. *пищать как мышь подкопённая*

6.4. govor tankim, veselim glasom: *чирикать (верещать) как воробышки* /ob. o djeci/

6.5. govor monotonim glasom: *жужжать как пчела; жужжать пчелой*

6.6. glasan i besmislen govor: *quaken (rumquaken) wie ein Frosch*

6.7. zloslutan govor: *каркать как ворона* (v. **I.3.2./1.2a**)

6.8. zamoran govor (govoriti puno i bez prestanka): *zunzit ka čela; zujat ka čela*

7. uzastopno ponavljanje rečenog: *распитьпидёмкаться как перепёлка* (v. **I.3.2./7.1.**)
7.1. uzastopno ponavljanje da je vrijeme za spavanje: *распитьпидёмкаться как перепёлка* (v. **I.3.2./7**)

II.0. ČOVJEK I SVEMIR – APSTRAKTNI POJMOVI
ZVUK
1. ravnomjeran zvuk: *стрекотать (посвистывать) как сверчок*; *стрекотать (посвистывать) сверчком*

Umjesto zaključka

Dragutin Boranić je 1909. g. napisao vrijednu i zanimljivu studiju *Onomatopejske riječi za životinje u slavenskim jezicima* u kojoj tvrdi da onomatopejske riječi za životinje često služe u prenesenom značenju za ljudski govor i to upravo od onih životinja koje su iskustveno najbliže čovjeku (primjerice, ovca, kokoš, pas, guska itd.). To je upravo pokazao i prikupljeni frazeološki korpus u dvama slavenskim i jednom germanskom jeziku. U ideografskoj klasifikaciji, naime, jasno se vidi da je najveći broj prikupljenih frazema (gotovo dvije trećine svih frazema) smješten u klasi ČOVJEK KAO DRUŠTVENO BIĆE, odnosno u semantičkoj grupi *Komunikacija misli i osjećaja*. Unutar te semantičke grupe najbrojnija je podgrupa *Govor*. Zoonimi u toj klasi u trima jezicima su životinje s kojima je čovjek bio u čestom i bliskom kontaktu, a to su: pas, koza, ovca, kokoš, guska, patka, pčela, vrabac, vrana, golub, galeb i žaba.

Prikupljeni frazeološki korpus pokazuje arbitrarnost frazema kao jezično-kulturnih znakova, odnosno lingvokulturema pri čemu jezični znak kao jedna sastavnica lingvokulturema (odnosno njegova forma) ukazuje na površinsko, jezično značenje, ali i na dubinski sadržaj (smisao) kao element kulture. Ideografska klasifikacija zoonimskih frazema s onomatopejskim glagolima kao sastavnicom, pokazala je koliko su ti dubinski sadržaji u trima kulturama ponekad različiti (primjerice, hrvatski frazemi *lajat ka pas <na misec>*; *uzlajat se ki turjački pasi*; *laje* ko *kak pes* i glagol *lajati** imaju značenje 'naklapati (brbljati)'; ruski glagoli *гавкать**; *тявкать**; *рычать** odnose se na drsko, bezobrazno i glasno obraćanje, a frazem *лаять как собака* osim toga može značiti i 'psovati', dok njemački frazem *bellen wie ein Hund* nema veze sa semantičkim poljem *Komunikacija misli i osjećaja*, nego znači 'kašljati'). Postoje, s druge strane i brojne sličnosti u značenju zoonimskih frazema s onomatopejskim glagolom kao sastavnicom u trima analiziranim jezicima. Hrvatski i ruski jezik, primjerice, na isti način opisuju ispuštanje neobičnih zvukova kod čovjeka, odnosno uspoređuju ga s glasanjem svinje. Kada je riječ o opisivanju emocionalnih stanja ljutnje i zadovoljstva, u svim trima proučavanim jezicima nalazimo jednake životinje i njihovo glasanje (frktanje kod mačke, siktanje kod zmije ili pak predenje kod mačke). Iskazivanje nježnosti Hrvati, Rusi i Nijemci uspoređuju s gugutanjem golubova. Želi li se opisati čovjekovo brbljanje, ono se u trima jezicima najčešće uspoređuje s glasanjem peradi i/ili raznih ptica. Specifičnost je ruskog jezika da se frazem *каркать как ворона* odnosi na zloslutan čovjekov govor. U tome se vidi utjecaj simbolike vrane kao ptice koja najavljuje smrt, na značenje frazema s onomatopejskim glagolom kao sastavnicom. Zanimljiv je nadalje i ruski frazem *распитьпидёмкаться как перепёлка* sa značenjem 'uzastopno ponavljati rečeno' i 'uzastopno ponavljati da je vrijeme spavanja'. U značenje se toga frazema utkalo narodno vjerovanje da prepelica ponavlja riječi: *Спать пойдём! Спать пойдём! Под полог! Под полог!*

U suvremenom dobu informatizacije društva i čovjekova otuđenja od prirode, sljedeće je Boranićevo opažanje vrlo aktualno: „Tako biva, da u jezicima, koji su književnošću usavršeni, nalazimo znatno manje onomatopejskih riječi; nego u primitivnim jezicima; da ih više susrećemo u dijalektima, nego u literarnom jeziku, više u običnom, familijarnom, dječjemu govoru, nego u ozbiljnom i javnome“ (1909: 8). Ovaj rad je stoga pokušaj doprinosa u smjeru lingvističkog „vraćanja prirodi“.

LITERATURA

Boranić, Dragutin. 1909. *Onomatopejske riječi za životinje u slavenskim jezicima*. Zagreb: Dionička tiskara.

Marešić, Jela; Menac-Mihalić, Mira. 2008. *Frazeologija križevačko-podravskih kajkavskih govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Menac-Mihalić, Mira. 2005. *Frazeologija novoštokavskih ikavskih govora u Hrvatskoj: s rječnikom frazema i značenjskim kazalom s popisom sinonimnih frazema*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje – Školska knjiga.

Menac-Mihalić, Mira; Menac, Antica. 2011. *Frazeologija splitskoga govora s rječnicima*. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.

Mironova Blažina, Irina. 2013. Čovjek i životinja: onomatopejski uzvici u hrvatskom i ruskom jeziku. U: *Slavenski jezici u usporedbi s hrvatskim III.* Sesar, Dubravka (red.). Zagreb: FF press. 113–121.

Mokienko 2007 = Мокиенко, Валерий М. 2007. Языковая картина мира в зеркале фразеологии. U: *Frazeologia a językowe obrazy świata przełomu wieków.* Chlebda, Wojciech (red.). Opole: Uniwersytet Opolski. 49–65.

Nagórko, Alicja. 2004: Etnolingvistika i kulturemi u međujezičnom prostoru. *Rasprave Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje*. 30: 131–143.

Raffaelli, Ida. 2009. *Značenje kroz vrijeme. Poglavlja iz dijakronijske semantike*. Zagreb: Disput.

Visković, Nikola. 2007. Jezik i životinja. U: *Kulturni bestijarij*. Marjanić, Suzana; Zaradija Kiš, Antonija (red.). Zagreb: Institut za etnologiju i folkloristiku – Hrvatska sveučilišna naklada. 355–371.

Visković, Nikola. 2009. *Kulturna zoologija: Što je životinja čovjeku i što je čovjek životinji*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.

RJEČNICI

Bagić, Krešimir. 2012. *Rječnik stilskih figura*. Zagreb: Školska knjiga.

Fink Arsovski, Željka et al. 2006. *Hrvatsko-slavenski rječnik poredbenih frazema*. Zagreb: Knjigra. [HSRPF]

Kozlova 2001 = Козлова, Татьяна В. 2001. *Идеографический словарь русских фразеологизмов с названиями животных*. Москва: Дело и Сервис.

Mokienko; Nikitina 2008 = Мокиенко, Валерий М.; Никитина, Татьяна Г. 2008. *Большой словарь русских народных сравнений*. Москва: ЗАО «ОЛМА Медиа Групп».

Walter, Harry. 2008. *Wörterbuch deutscher sprichwörtlicher und phraseologischer Vergleiche. Teil 1*. Hamburg: Verlag Dr. Kovač.

ZUSAMMENFASSUNG

LAUTMALERISCHE VERBEN ALS KOMPONENTEN IN KROATISCHEN, RUSSISCHEN UND DEUTSCHEN ANIMALISTISCHEN PHRASEOLOGISMEN

Die vorliegende Arbeit beschäftigt sich mit kroatischen, russischen und deutschen animalistischen Phraseologismen (und/oder phraseologischen Okkasionalismen) mit lautmalerischen Verben als Komponenten. Der Gegenstand der animalistischen Phraseologie sind Phraseologismen mit Tierbezeichnungen, d.h. solche Phraseologismen, die eine Tierbezeichnung als weinigstens eine der Komponenten haben. Da das Verb die häufigste Wortklasse ist, die von lautmalerischen Rufen und anderen Lautäußerungen der Tiere deriviert wird, steht seine phraseologische Fruchtbarkeit im Rahmen der animalistischen Phraseologie im Mittelpunkt dieser Arbeit. Sie stellt eine Art Fortsetzung der Forschung dar, die Irina Mironova Blažina in ihrem Text *Čovjek i životinja: onomatopejski uzvici u hrvatskom i ruskom jeziku (Mensch und Tier: lautmalerische Rufe im Kroatischen und Russischen)* machte. Die in der angeführten Arbeit aufgelisteten Verben werden hier als Komponenten von kroatischen und russischen Phraseologismen analysiert. Für den deutschen Teil des Korpus soll man zuerst die Äquivalente für diese Verben finden und im zweiten Schritt dann die Phraseologismen erforschen.

Schlüsselwörter: *animalistische Phraseologie, lautmalerische Verben als Komponenten von Phraseologismen, okkasionelle Phraseologismen, Kroatisch, Russisch, Deutsch*